

2022 YILININ BAHAR MÜJDESİ: DEDE KORKUT'UN BURSA YAZMASI

Sadettin Özçelik

0. Giriş

İlkbaharın ilk günü, 1 Mart 2022 sabahı lisansüstü dersimizin konusu yazma metinlerdi. Oğuz Türkçesi dersinde yazmaları okuma ve anlamada yaklaşım tarzı konusunu işlemekteydik. O gün için örnek olarak seçtiğimiz Yunus Emre'nin *Risaletü'n-Nushiye* metnini okuyordum. Daha önce hazırlayıp işaret koyduğum sayfaları açıyor, not almış olduğum beyitler üzerinde duruyordum. Yunus'un beyitleri ve kullandığı kelimeler üzerine açıklamalar sürüp gidiyordu. Dersimiz bu şekilde akıp giderken bir ara kapım çalındı. Gelen bölümdeki mesai arkadaşım Doç. Dr. Abdülbasit Sezer'di. O saatte ders yaptığımı bildiği için kapıyı aralayarak selamlaştı ve ardından "*Hocam haberi duydunuz mu?*" diye sordu. Haberin ne olduğunu sorduğumda Dede Korkut'un yeni bir yazmasının bulunmuş olduğunu öğrendim. Bu benim için elbette son derece önemli ve sevindirici bir haberdir. Hemen kendisini içeriye davet ettim ve konunun ayrıntılarını konuşmaya başladık. Dede Korkut'un yeni yazması, işlediğimiz dersin bir parçası oluverdi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde çalışan meslektaşımız Prof. Dr. Ersen Ersoy tarafından 28 Şubat 2022 akşamı, yeni bulunmuş olan yazmanın üç sayfası sosyal medyada paylaşılarak varlığı kamuoyuna duyurulmuştu.

Söz konusu üç sayfayı okuyup inceledik. Yazmadaki cümleler büyük ölçüde Dresden yazması ile örtüşüyordu. Bu sayfalardaki dil özellikleri de Dresden yazması ile büyük ölçüde örtüşüyordu. Nitekim daha önce Dresden ile Vatikan yazmalarının aynı dip yazmaya veya aynı dip yazmadan çoğaltılmış olan yazmalara dayandığını, iki yazmadan verdiğim örneklerden hareketle yazmıştım (Özçelik, 2016/I: 64-70). Metnin özellikleri bu yeni yazmanın da muhtemelen aynı koldan geldiğini düşündürüyordu. Çünkü yazmadaki yanlış ve eksik yazımların bir kısmı Dresden ile örtüşüyor, bazı farklı yanlışlıklar ve ya-

zımlar da dikkat çekiyordu. Kafamdan yazma ile ilgili cevap bekleyen bir yığın soru geçip duruyordu. Acaba bu yazma neredeydi ve kimin elindeydi? Metinde yazmanın adı geçiyor muydu? Yazma tam mı eksik miydi? Eksik ise ne kadarı eksikti? Yazmanın okunabilirlik durumu ve hacmi neydi? Kafamda sorular soruları kovalıyordu.

Bu soruların cevabını bulmak üzere birkaç saat sonra Ersen Bey'i arayarak hem yazmayı bulduğundan dolayı kutladım hem de yazmanın durumu ve özellikleri hakkında bilgi edindim. İki gün sonra kendisini tekrar arayarak sosyal medyaya koymuş olduğu yazmanın üç sayfasından ve kendisiyle yaptığım görüşmelerde edindiğim bilgilerden hareketle Dede Korkut üzerine yaptığım çalışmalar ışığında yeni yazma hakkındaki düşüncelerimi yazmak istediğimi ilettim ve eseri Kütahya yazması olarak anmanın uygun olup olmayacağını sordum. Yazmanın Bursa'da olduğunu öğrendim. Bursa yazması ile ilgili bilgi verdiği ve bildiklerimi yazmak istemem konusunu memnuniyetle karşıladığı için kendisine teşekkür ederim.

İlk olarak Ersen Ersoy'dan Bursa yazması konusunda edindiğim bilgileri yazdım. Daha sonra sosyal medyaya konulmuş olan üç sayfayı okuyarak bazı notlar düştüm. Aradan on günü aşkın bir zaman geçti. Değerli meslektaşım Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz 18 Mart 2022 akşamı saat 20.55'te arayıp Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin düzenlediği uzaktan konferansta aynı gün Ersen Ersoy'un Dede Korkut'un Bursa yazmasını tanıttığını haber verdi. Cengiz Bey'e teşekkür ederek hemen bilgisayarın başına geçtim ve Ersen Ersoy'un konferansını dinledim. Cengiz Bey ertesi gün Bursa yazmasının teşhir edildiği müzede çekilmiş bir fotoğrafını gönderdi. Fotoğraf Prof. Dr. Mehmet Tezcan tarafından çekilmişti. Bu makalenin sonunda da yer alan fotoğraftan anlaşıldığına göre yazmanın bir cam muhafaza içerisinde sergilendiği görülmektedir. Yazmanın hemen önündeki etikette "*Dede Korkut Hikâyesi, Osmanlıca, İbrahim Koca Bağışı*" yazılmış olduğu görülüyor. Cengiz Bey, yakın dostu olan İbrahim Koca ile görüşerek kendisinin 10 yılı aşkın bir zamandır yazmayı Bursa Büyükşehir Belediyesinin müzesine bağışlamış olduğunu öğrendi. Bursa yazmasının müzede çekilmiş fotoğrafı ve yeni bilgiler için Prof. Dr. Mehmet Tezcan ve Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz'a yürekten teşekkür ederim.

Ersen Bey'den edindiğim bilgiler ve kendisinin sosyal medyaya koymuş olduğu üç sayfa ile Cengiz Bey'in göndermiş olduğu iki sayfadan hareketle yeni Dede Korkut yazmasını tanıtmak yararlı olacaktır. Söz konusu yazma, Bursa Büyükşehir Belediyesinin Muradiye Kur'an ve Yazma Eserler Müzesindedir. Harekeli nesih ile yazılmış olan eserde yazı, her sayfada çerçeve içerisine alınmıştır. Yazmanın aşağıda okumuş olduğumuz beş sayfasında yer yer bazı cümleler veya ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu cümle ve ibarelerin bir kısmında Dede Korkut adının geçtiği dikkat çekiyor. Yazmanın sayfaları okunabilir durumdadır.

Bursa yazması, Ersen Ersoy'un verdiği bilgiye göre tamdır. Dresden ve Vatikan yazmalarında olduğu gibi her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Dresden yazmasındaki 12 boy Bursa yazmasında aynı sıra ile yer alıyor. Sosyal medyaya konulmuş olan beş sayfanın her birinde ortalama 130 kelime, Dresden yazmasının her sayfasında ise ortalama 110 kelime geçer. Bursa yazması 240 sayfa, Dresden yazması ise 303 sayfadır. Bursa yazmasının yaklaşık kelime sayısını 31.200, Dresden yazmasının yaklaşık kelime sayısını ise 33.330 olarak tahmin edebiliriz. Buna göre Bursa yazmasının Dresden yazmasına göre en fazla 2000 kelime eksik olabileceği anlaşılmaktadır. İki yazma hacminin birbirine çok yakın olması önemli ve sevindiricidir. Çünkü bu durum Bursa yazmasının, Dede Korkut metinlerinin mevcut okunma ve anlaşılma sorunlarının çözümüne diğer yazmalardan daha çok katkı sunacağı anlamına gelir.

Eserin en erken 16. yüzyılın başlarında yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. Sosyal medyaya konulmuş olan karşılıklı iki sayfanın durumu sayfa ve formların karışmış olduğunu göstermektedir. Çünkü sayfaların birincisinde Dresden yazmasının mukaddimesindeki üçüncü soyun son kısmı ve kadınlar ile ilgili bölümün baş tarafı yer almaktadır. Ancak bu sayfanın karşısında devamı değil, "Boğaç Han" hikâyesinin geçtiği bir sayfanın yer aldığı görülmektedir. Yani yazmanın korunmak amacıyla sonradan ciltlenmiş olduğu anlaşılıyor.

Dede Korkut'un Bursa yazmasının bulunması Türk dili, tarihi ve kültürü bakımından çok önemli ve sevindirici bir gelişmedir. 2017 yılına kadar Dede Korkut'un yalnızca Dresden ve Vatikan yazmalarının varlığı biliniyordu. Geldiğimiz noktada Dede Korkut yazmalarının son beş yılda üç nüshası daha ortaya çıktı. 2017'de Ankara yazması, 2019'da Günbed yazması ve 2022 yılında Bursa yazması bulundu. Artık Dede Korkut'un varlığı bilinen beş yazması var. Bursa yazmasının Dresden'den sonraki en geniş hacimli yazma olması ve ikisinin aynı koldan gelmesi de önemlidir.

Bilindiği üzere Türksoy, 2022 yılının Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak Bursa'yı seçmiş bulunmaktadır. 2022 yılının hemen başında Dede Korkut'un Bursa yazmasının bulunmuş olması güzel ve anlamlı bir bahar müjdesi olmuştur. Bursa Büyükşehir Belediyesinin en kısa sürede yazmanın orijinal metnini yayımlama kararı ise son derece isabetli ve takdire değerdir. Bursa Büyükşehir Belediyesinin Başkanı Sayın Alınur Aktaş'ı kutlarım. 2022 Yılı Türk Dünyası Kültür Başkenti Bursa'ya Dede Korkut çok yakıştı.

Cumhuriyet'in 100. yılını kutlamaya hazırlandığımız bir döneme girmiş bulunuyoruz. Burada Ankara yazmasının Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde, Bursa yazmasının Bursa Büyükşehir Belediyesinin Muradiye Kur'an ve Yazma Eserler Müzesinde bulunmuş olması nedeniyle bir noktaya dikkat çekmek yerinde olacaktır. İki yazmanın bulunması, bize kütüphanelerimizde ve müzelelerimizde yer alan yazma eserlerin kataloglarının yeniden ve acilen ele alınması gerektiğini göstermektedir. Kültür Bakanlığımızın, yetkili kurumlarımızın ve üniversitelerimizin yazmalar konusunda harekete geçmeleri önem arz edi-

yor. Günbed yazması İran'da yazma eser koleksiyoncusu olan Veli Muhammed Hoca adında bir mühendis tarafından bulundu. Bu olayı hatırlayarak ve yeri gelmişken saymış olduğumuz yetkili kurumlarımızın, kişilerin özel kütüphanelerinde bulunan yazmalar konusunda neler yapılabileceği üzerinde kafa yorması ve bu konuda projeler üretmesi gerektiğini de hatırlatmak isterim. Yazmaların tespiti konusunda bir seferberlik başlatmanın dil ve kültür tarihimiz bakımından hayırlı ve önemli sonuçları olacağını belirtmenin yeri ve zamanıdır.

1. Bursa Yazmasının Sosyal Medyadaki Sayfaları

Aşağıda Bursa yazmasının sosyal medyaya konulmuş olan üç sayfası soldaki sütunda okundu. Sayfalar B1, B2, B3 şeklinde etiketlendi; sayfalardaki satır numaraları ayrıca içinde gösterildi. Sağ sütunda ise aynı metnin Dresden yazmasındaki okunuşu verildi. İki yazmadan birinde farklı olan veya bulunmayan yapılar koyu punto ile belirtildi. Metinlerde yazılmamış kısımlar köşeli araç içerisinde gösterildi. İki metinde farklı yerlerde yazılmış olan kısımların ise altı çizildi:

Bursa	Dresden
B1 (1) Mekkeye sağ varsa esen gelse sıdkı bütün hacı görklü	D5a (8) Mekkeye sağ (9) varsa esen gelse sıdkı bütün hacı görkli.
Sağış (2) gününde ¹ eyne görklü	Sağış (10) gününde eyne görkli,
Eyne günü okunanda kudbe görklü	Eyne günü oknanda kutbe görkli,
Kulak urup (3) dinleyende ümmet görklü	Kulak (11) urup dinleyende ümmet görkli,
Minarede banlayanda fakı görklü (4)	Minarede banlayanda fakı görkli. (12)
Dizin basup oturanda helal görklü	Dizin basup oturanda helal görkli.
<u>Dulumundan</u> ² ağarsa baba görklü	Dulumından ağarsa baba (13) görkli,
Ağ südin (5) doya emzürse ana görklü	Ağ südin toya emzürse ana görkli.
Yanaşup yola girende kara buğur ³ görklü	Yanaşup D5b (1) yola girende kara buğur görkli.
Sevgili (6) kardaş görklü.	Sevgili kardaş görkli.
Yañal ala ev yanında dikilse gerdek görklü,	Yañal ala (2) ev yanında dikilse gerdek görkli,
Uzun-(7)-ca anuç tenefi görklü.	Uzunca tenefi görkli. Oğul (3) görkli.
Kamusına benzemedi ohşamadı	Kamusına benzemedi,
Cümle (8) 'âlemleri yaradan	Cümle 'âlemleri yaradan

1 Metinde *gelende*.

2 Metinde yanlışlıkla üçüncü satırdaki *minarede* kelimesinden önce yazılmıştır.

3 Metinde *bağır*.

Ta'alallah Tanrı görklü	Allah Tangrı (4) görkli.
Ol ögdüğüm yüce Tanrı (9)	Ol ögdüğüm yüce Tangrı
Dost oluban meded ersün!	Dost oluban meded (5) ersün!
Hanum hey!	Hanum hey!
Ozan eydür: Karılar dört (10) dürlüdür: ⁴	Ozan eydür: Karılar dört dürlüdür, (6)
<u>Birisi <>⁵ evün tayağıdur,</u> ⁶	Birisi solduran sopdur,
Birisi solduran sopdur, (11)	Birisi tolduran topdur,
Birisi doldur [an] dopdur,	<u>Birisi evün (7) tayağıdur,</u> ¹⁰
Birisi nece söylerseñ bayağıdur.	Birisi neçe söylerisenñ bayağıdur.
Ozan ⁷ [eydür:] Ol (12) [evün] tayağı ⁸ oldur ki yazıdan yabandan eve bir udlu konuk gelse, er adem evde (13) olmasa ol anı yedürür içürür, ağırlar 'azizler gönderür. ⁹	Ozan [eydür]: Evün tayağı ¹¹ (8) oldur ki yazıdan yabandan eve bir [udlu] konuk gelse, er adem evde olmasa (9) ol anı yedürür içürür, ağırlar, 'azizler, gönderür.
Ol 'Ayışe Fatıma soyıdur.	Ol 'Ayışe Fatıma (10) soyıdur.

Bursa	Dresden
B2 (1) boğanuñ alnından yumruğın giderdi yolından savıldı.	D10b (3) boğanuñ alnından yumruğın giderdi, yolından savıldı. (4)
Boğa depesinün (2) üstine yıkıldı.	Boğa ayağ üstine turamadı düşdi , depesinün üstine (5) yıkıldı.
Oğlan bıçağına el urdı boğanuñ başını kesdi. Oğuz (3) begleri gelüp oğlanuñ üstine yığnak oldılar tahsin dödiler.	Oğlan bıçağına el urdı, boğanuñ başını kesdi. (6) Oğuz begleri gelüp oğlan üstine yığnak oldılar, (7) tahsin dödiler.
'Dedem (4) Korkud gelsün bu oğlana ad kosun' ¹² dödiler . ' Oğlanı babasına alsun (5) varsun babasından oğlana beglik taht alı versün' dödiler. Çağırdılar (6) Dedem Korkud gelür' ¹³ oldı, oğlanı babasına alup vardı.	'Dedem Korkut gelsün, bu oğlana ad kosun, (8) bilesince alup babasına varsun, babasından oğlana beglik (9) istesün , taht alı versün' dödiler. Çağırdılar, Dedem Korkut (10) gelür oldı, oğlanı alup babasına vardı.

4 Bu cümle kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

5 Burada üst satıra göz takılması sonucu *ozan* yazılmıştır.

6 Metinde *tayifedür*.

7 Metinde *uzun*.

8 Metinde *tayife*.

9 Metinde *göndürür*.

10 Metinde şeklinde.

11 Metinde şeklinde.

12 Cümle kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

13 Üç kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Dede Korkud (7) oğlanuñ babasına soylamış, görelüm hanum ne soylamış, eydür: ¹⁴	Dede Korkut (11) oğlanuñ babasına soylamış, görelüm hanum, ne soylamış (12) eydür:
Dirse Han! (8)	Hey Dirse Han!
Oğlana beglik vèrgil, taht vèrgil erdemlidir.	Oğlana beglik vèrgil, taht vèrgil, (13) erdemlidir,
Boynı uzun bedevi (9) at vèrgil binid ¹⁵ olsun hünerlidir.	Boynı uzun bedevi at vèrgil, binid olsun, D11a (1) hünerlidir.
Ağayıldı tümen koyun vèrgil bu oğlana (10) şişlik olsun erdemlidir.	Ağayıldan tümen koyun vèrgil bu oğlana, şişlik (2) olsun, erdemlidir.
Kaytabanda kızıl deve vèrgil bu oğlana (11) yüklet olsun hünerlidir.	Kaytabandan kızıl deve vèrgil bu oğlana, (3) yüklet olsun, hünerlidir.
Altun başlu ban ev vèrgil bu oğlana gölge (12) olsun erdemlidir.	Altun başlu ban ev vèrgil (4) bu oğlana, gölge olsun, erdemlidir.
Çigin kuşlı cebe ton vèrgil bu oğlana geber (13) olsun hünerlidir.	Çigin kuşlı cebe (5) ton vèrgil bu oğlana, geber olsun, hünerlidir.
Bayındır Hanuñ ağ meydanında bu oğlan cenk...	Bayındır Hanuñ (6) ağ meydanında bu oğlan cenk...

Bursa	Dresden
B3 (1) Altun başlu ban evler senüñ giderise menüm de içinde odam var,	D18b (12) Altun başlu (13) ban evler senüñ gider Menüm de içinde odam var,
komağum (2) yok kırk namerde.	komağum yok D19a (1) kırk namerde
Ak sakallu kocalar senüñ giderise	Ağ sakallu kocalar senüñ gider
menüm de içinde (3) bir 'aklı şaşmış biligi yitmiş koca babam var,	Menüm dahı (2) içinde bir aklı şaşmış biligi yitmiş koca babam var, (3)
komağum yok kırk namerde!' (4) dèdi.	komağum yok kırk namerde!' dèdi.
Kırk yigidine dülbendi ¹⁶ saldı el eyledi.	Kırk yigidine dülbend saldı, (4) el eyledi.
Kırk yigidi, bedevi (5) atın oynatdı oğlanuñ üzerine yığnak oldı.	Kırk yigit bedevi atın oynatdı, oğlanuñ (5) üzerine yığnak oldı.
Oğlan, kırk yigidin boyına (6) aldı, at depdi, cenk ve savaşı etdi.	Oğlan kırk yigidin boyına aldı, (6) at depdi, cenk ü savaşı etdi.

14 İki kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

15 Metinde *biner*.

16 Kelimenin sonunda *dal* altına *esre* konulmuş *ye* yazılmamıştır.

17 Metinde *boynın*.

Kiminüñ boynın ¹⁷ urdı, kimini đ utsak (7) eyledi. Babasını kurtardı kayıtdı gerü döndi.	Kiminüñ boynın urdı, (7) kimini t utsak eyledi. Babasını kurtardı kayıtdı, gerü (8) döndi.
[Dirse Han], ¹⁸ bu arada oğlanuğın (8) sağ idügin yine bildi.	Dirse Han, burada oğlanuğı sağ idügin (9) yine bildi.
Hanlar hanı oğlana beglik, taht vèrdi. (9)	Hanlar hanı oğlana beglik vèrdi , taht vèrdi.
Dedem Korkud boy ¹⁹ boyladı, soy soyladı,	10 Dedem Korkut boy boyladı, soy soyladı,
bu Oğuznameyi düzdi koşdı, (10) böyle dedi:	bu Oğuz-(11)-nameyi düzdi koşdı, böyle dèdi:
Anlar dahı bu dünyaya geldi geçdi, karban ²⁰ gibi kondı göçdi, (11)	Anlar dahı bu dünyaya (12) geldi geçdi, kervan gibi kondı göçdi,
Anları ²¹ dahı ecel aldı, yèr gizledi.	Anları dahı (13) ecel aldı, yèr gizledi.
Fani dünya kime kaldı	Fani dünya kime kaldı.
Kara ölüm (12) geldüginde geçit vèrsün.	Kara ölüm geldüginde D19b (1) geçit vèrsün,
Sağlıgıla sağıncın devletün Hak artursun. (13)	Sağlıgıla sağıncın devletün Hak artursın, (2)
Ol ögdüğüm yüce Tanrı dost olubanı meded èrsün. Yom vèreyin...	Ol ögdüğüm yüce Tanrı dost olubanı meded ersün!' (3) Yom vèreyin...

Bursa	Dresden
B4 (1) güyegüsi,	D70a (1) güyegüsi,
Kadun anamuñ sevgüsi,	Kad[u]n anamuñ (2) sevgisi,
atam anam vèrdügi!	atam anam vèrdügi!
Göz açuban (2) gördüğüm,	Göz açuban gördüğüm, (3)
gönjül vèrüp sevdüğüm!	gönjül vèrüp sevdüğüm!
Beg yigidüm a Kazan!	Beg yigidüm Kazan!
Kalkubanı yerinden (3) örü turduñ.	Kalkubanı yerün den (4) örü turduñ.
Oğul ıla yelisi kara kazılık atın butun bindün.	Oğluñ ıla yelisi kara kazılık atın butun (5) bindün.
Boynı (4) uzun bedevi gèyigi yıkdunç,	Boynı uzun bedevi gèyigi alup yıkdunç,

18 Tamir, bağlam ve D19a.8'e göredir.

19 Üç kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

20 D19a.12'de *kervan*.

21 Kelime sonunda *re* altına *esre* konulmuş *ye* yazılmamıştır.

semüz etün yükletdün, gèrü döndün. (5)	semüz (6) etün yükletdün, gèrü döndün.
İki varduñ bir gelürsin, yavrum kanı?	İki varduñ bir gelürsin, (7) yavrum kanı?
Karañu dünde bulduğum oğlum kanı? (6)	Karañu dünde bulduğum oğlum kanı?
Bir bebegüm görünmez, bağrum yanar.	Bir bebegüm (8) görünmez, bağrum yanar.
Asılan asılan kayalardan Kazan, oğlan[cuğumı] (7) uçurduñ mı?	Asılan asılan kayalardan Kazan, (9) oğlan[cuğumı] uçurduñ mı?
Talı Sazuñ arslanına yèdürdüñ mi?	Talı Sazuñ aslanına yèdürdüñ mi?
Ak ellerin karusından (8) bağlatduñ mı?	(10) Ağ ellerin karusından bağlatduñ mı?
Kafir önince yöritdüñ mi?	Kafir önince yöritdüñ mi? (11)
Dili damağı kurıyup dört yanına bakdurduñ mı?	Dili damağı kurıyup dört yanına bakdurduñ mı?
Kara gözden acı yaşın dökdürdüñ mi? (10)	Kara (12) gözden acı yaşın dökdürdüñ mi?
Hatun ana, beg baba!, dèyü bozlatduñ mı?	Kadun ana, beg baba!, (13) dèyü bo[z]latduñ mı?
dèdi. Gene soylamış:	dèdi. Gene soylamış, eydür:
Oğul oğul, ey (11) oğul, ornac oğul!	Oğul oğul, D70b (1) ay oğul, ornacum oğul!
Karşu yatan kara tağum yüksegi oğul!	Karşu yatan kara tağum yüksegi (2) oğul!
Karankuluca gözlerüm (12) aydını oğul!	Karanguluca gözlerüm aydını oğul!
Sam yèlleri esmedin, Kazan kulağum çınlar;	Sam yèlleri (3) esmedin, Kazan kulağum çınlar;
sarımsak otın (13) yèmedin içüm göynür;	sarımsak otın yèmedin, (4) Kazan içüm göynür;
sarı yılan sokmadın ağça tenüm kalka şişer;	sarı yılan sokmadın ağça tenüm (5) kalkar şişer;
kurımışça B5 (1) gögsümde südüm oynar.	kurımışça gögsümde südüm oynar.
Yalnızca oğul görünmez, bağrum yanar.	Yalnızca (6) oğul görünmez, bağrum yanar.
Yalnız (2) oğul haberin a Kazan dègil maña!	Yalnız oğul haberin, Kazan dègil (7) maña!

Demez olurısañ yana göyne karğaram a Kazan saña! (3) dèdi. Bir soy dañı soylamış:	Demez olurısañ yana göyne karğaram Kazan saña! dèdi. (8) Anası bir soy dañı soyladı eydür :
Karğu cıda oynadanlar vardı geldi; (4)	Karğu cıda (9) oynadanlar vardı geldi;
altun cıda oynadana ya Rab, n'oldı?	altun cıda oynadana ya Rab, (10) n'oldı?
Kazakuç ata binenler vardı geldi; (5)	Kazakuç ata binen-ler vardı geldi;
bedevi atlu bir oğula ya Rab, n'oldı?	bedevi (11) atlu bir oğula ya Rab, n'oldı?
Nöker geldi, nayib geldi;	Nöker geldi, nayib (12) geldi;
yalıñuz (6) bir oğula n'oldı?	yalıñuz bir oğula ya Rab , n'oldı?
Yalıñuz oğul haberin, a Kazan dègil maña!	Yalıñuz oğul (13) haberin, Kazan dè[g] il maña!
Demez olsañ (7) yana göyne karğaram a Kazan saña! dèdi. Gene soylamış:	Demez olsañ, yana göyne karğaram D71a , (1) a Kazan saña! dèdi. Bir dañı soylamış:
Kuru kuru çaylara suyı (8) saldum,	Kuru kuru çaylara su (2) saldum,
kara tonlu dervişlere nezir vèrdüm,	kara tonlu dervişlere nezir vèrdüm,
yanum ala bakduğumda (9) konşuma èyü bakdum,	yanum al[a] (3) bakduğumda konşuma èyü bakdum,
umanına usanına aş yèdürdüm,	umanına usanına aş (4) yèdürdüm,
aç görsem toyurdum, yalıncağ görsem tonatdum.	aç görsem toyurdum, yalıncağ görsem tonatdum. (5) Dilek ile bir oğulu gücile buldum.
Dilek ile bir oğulu (11) gücile buldum.	Yalıñuz oğul haberin (6) a Kazan, dègil maña!
Yalıñuz oğul haberin a Kazan, dègil maña!	Demez olsañ yana göyne karğaram, Kazan (7) saña! dèdi. Bir dañı soylamış:
Demez olsañ (12) yana göyne karğaram Kazan saña! dèdi. Bir dañı soylamış:	Karşu yatan kara tağdan (8) bir oğul uçurduñısa dègil maña,
Karşu yatan kara tağdan (13) bir oğul uçurduñısa dègil maña, külünk alup yıkdurayım.	külüng ile yıkdurayım. (9)
Kanın akan yügrük...	Kanın akan yügrük...

2. Bursa Yazmasının Bazı Yazım Özellikleri

Bursa yazmasının eldeki üç sayfasında gördüğümüz dikkat çekici yazım özellikleri aşağıdaki gibidir:

a ünlüsü: Genel olarak hem *elif* ve *üstün* ile yazılmıştır; *elif* yazılmadığı durumlarda ise *üstün* ile gösterilmiştir.

kapalı è: *ye* ve *esre* ile gösterilmiş olmakla beraber yalnızca yer yer yalnızca *esre* ile gösterildiği de görülmektedir.

Yuvarlak ünlüler, ilk hecede *vav* – *ötre* – *cezme*, diğer yerlerde *ötre* – *cezme* veya yalnızca *ötre* ile gösterilmiştir.

B3.9'da yüklem durumu eki, *Oğuzname* örneğinde *hemze* ile gösterilmiştir. Ancak aynı örnek, Dresden ve Vatikan yazmalarında da aynı şekilde yazılmıştır (D19a.10-11 ve V67a.9).

3. Bursa Yazması ve Diğer Dede Korkut Yazmaları

Bursa yazmasının yukarıda sözü edilen ve okunmuş olan sayfalarında geçen bazı kelimeler de yazım vb. bakımdan daha önce tartışılmış olan konuların anlaşılmasına katkı sunmaktadır:

- * Dresden yazmasında (D5a.11) mürekkep dağılması nedeniyle şeklindeki yazımı ve okunuşu tartışılmış olan *fakı* kelimesi, Bursa yazmasında *fakı* (B1.3) okunacak şekilde yazılmıştır.
- * Dresden yazmasında “*Yaňal ala ev yanında dikilse gerdek görkli; uzunca tenefi görkli*” (D5b.1-2)” şeklinde geçen dizelerin ikincisi bir kelime farkı ile Bursa yazmasında daha anlaşılır durumdadır: “*Yaňal ala ev yanında dikilse gerdek görkli; uzunca **anuy** tenefi görkli*” (B1.6-7)
- * D5b.8'deki cümlede eksik olan ve daha önceki araştırmacılar tarafından V59b.9'a göre cümleye eklenmiş olan *udlu* kelimesi B1.12'de de geçer.
- * D10b.13'te *biner* okunacak şekilde yazılmış olan *binid* kelimesi B2.9'da da *biner* okunacak şekilde yazılmıştır. Bu kelimenin V62b.1'deki yazılışı *binid* okunacak şekildedir.
- * D19a.12'de *kervan* okunacak şekilde yazılmış olan kelimenin B3.10'da *karban* şeklinde yazılmış olduğu dikkat çekmektedir.
- * İki yazmada *tayağidur* ve *tayağı* şeklinde okunmuş olan kelimenin metindeki yazılışları şöyledir:

B1.10	 <i>tayifedür</i>	D5b.7	
B1.12	 <i>tayife</i>	D5b.7	

Tabloda da görüldüğü gibi *tayağıdır* ve *tayağı* şeklindeki okunmuş olan kelime Bursa ve Dresden yazmalarında yanlışlıkla *tayifedür* ve *tayife* şeklinde yazılmıştır. İki nüshadaki bu tipik yanlışlık nüshaların ortak bir dip nüshaya dayandığını gösteren önemli bir kanıttır. Bağlam ve metnin devamında gelen *bayağıdır* ile kafiye oluşturması *tayağıdır*'un doğru okuma şekli olduğunu gösteriyor. Ancak dip yazmaya Arapça *tâife* kelimesi nasıl girdi? Belki de dip yazmalarda *tâife* kelimesine uygun kafiyeli bir başka söyleyiş bulunuyordu. Bu konu bir soru işareti olarak kalıyor.

Dresden yazmasında üçüncü hikâyenin başlığında başkahraman Bamsı Beyrek'in adı **قام بوردنك اوغلي بامسي بيړك** (D35a.11) şeklinde yazılmıştır. Bu ad, metin neşri yapan araştırmacılar tarafından yazılışına uygun olarak *Kam Bürenün oğlu Bamsı Beyrek* şeklinde okunmuştur. Semih Tezcan, başlıkta bir yazım yanlışlığı bulunduğunu, müstensih'in gözünün alt satırdaki *Kamgan oğlu Han Bayındır* adının başındaki **قام** (D35a.12) ibaresine takılması nedeniyle bunun yanlışlıkla başlıkta da yazılmış olduğunu tereddüt belirterek yazmış ve bu adı *Bay Bürenün oğlu Bamsı Beyrek* şeklinde okumuştur (Tezcan, 2001a: 292). Yazdığım notta Tezcan'ın göz takılması düşüncesi ile okuma teklifini destekleyerek yeni gerekçeler sunmuş, ayrıca başlıkta *Büre* okunmuş olan kelimenin *Böre* okunmasını teklif ederek özel adı *Bay Börenün oğlu Bamsı Beyrek* (Özçelik, 2016/I: 410-411) şeklinde okumuştum. Ersen Ersoy yukarıda sözünü ettiğim konferansında aynı yazım yanlışlığının Bursa yazmasında da bulunduğu bilgisini veriyor ve bu durumun Dresden ile Bursa yazmalarının ortak dip nüshaya dayandığı düşüncesini pekiştirdiğini belirtiyordu.

Dede Korkut'un diğer yazmalarında tanık olduğumuz yazım yanlışlıklarının benzerleri Bursa yazmasında da görülmektedir. Bu yanlışların yer yer ortaklaşan ve ayrışan örnekleri yukarıda karşılıklı olarak verilen üç sayfada gösterildi. Yukarıda okuduğumuz sayfalara dayanarak değinmiş olduğumuz konulardan da anlaşıldığı gibi Bursa yazmasının Dresden ve Vatikan yazması ile benzerlikleri, paralellikleri, farklılıkları bulunmaktadır. Bu özelliklerin kısmen dip nüshalar ile kısmen de Dede Korkut yazmalarını çoğaltan müstensihlerin tutumu ve yazı konusundaki birikimleri, deneyimleri ile ilgili olduğu anlaşılıyor.

Bursa yazmasının harekeli yazılmış olması ile yukarıdaki başlık altında gösterilmiş olan özellikleri üzerinde önemle durmak gerekir. Çünkü daha önce Dresden ve Vatikan yazmalarının ortak bir yazmaya dayandığını ortak yazım yanlışları, ortak eksik yazımlar, ortak sıra yanlışları ve ortak tekrar örneklerini tanık göstererek yazdım (Özçelik, 2016/I: 59-64). Ayrıca Dresden yazmasında *Tundar*'ın *Tundaz*, *Salur*'un *Saluz*, *koñur*'un *koñuz* okunacak şekilde yazılmış olan örnekleri ve yazmanın Vatikan ile örtüşen yanlışlarından hareketle bu iki yazmanın harekeli bir dip yazmaya veya o dip yazmadan kopyalanmış yazmalara dayanmış olabileceği konusunda bir tahminde bulundum (Özçelik, 2016/I: 105-106). Dresden ve Vatikan yazmaları ile ortaklaşan yanlışları bulunan Bursa yazmasının da aynı koldan geldiği anlaşılıyor. Bu konu metnin

tamamının yayımlanması, incelenmesi ve ayrıntıların ortaya çıkarılması sonrasında daha da aydınlığa kavuşabilir.

Bursa yazmasının Dresden ve Vatikan yazmalarından daha eski olma ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmek gerekir. Bursa yazmasının hacimce Dresden yazmasına en yakın ikinci geniş yazma olması, Dede Korkut metinlerinin okunması ve anlaşılmasına diğer yazmalardan daha çok katkıları olacağını gösterir.

Kısaltmalar:

B: Dede Korkut, Bursa yazması.

D: Dede Korkut, Dresden yazması.

V: Dede Korkut, Vatikan yazması.

Kaynaklar

Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 169, Ankara 1958.

Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 219, Ankara 1963.

Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1971.

Gökyay, Orhan Ş., *Dedem Korkudun Kitabı*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1973.

Gökyay, Orhan Ş., *Dede Korkut Hikâyeleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995.

Özçelik, Sadettin, *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Giriş, Notlar (1. Cilt)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1166/1, Ankara 2016/I.

Özçelik, Sadettin, *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Metin, Dizin (2. Cilt)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1166/2, Ankara 2016/II.

Özçelik, Sadettin, *Dede Korkut -Günbed Yazması- Kazan Bey Oğuznamesi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2021.

Özçelik, Sadettin, *Dede Korkut Oğuz Beylerinin Destanlaşmış Hikâyeleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2022.

Tezcan, Semih, *Dede Korkut Oğuznâmeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001a.

Tezcan, Semih, *Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Notlar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001b.

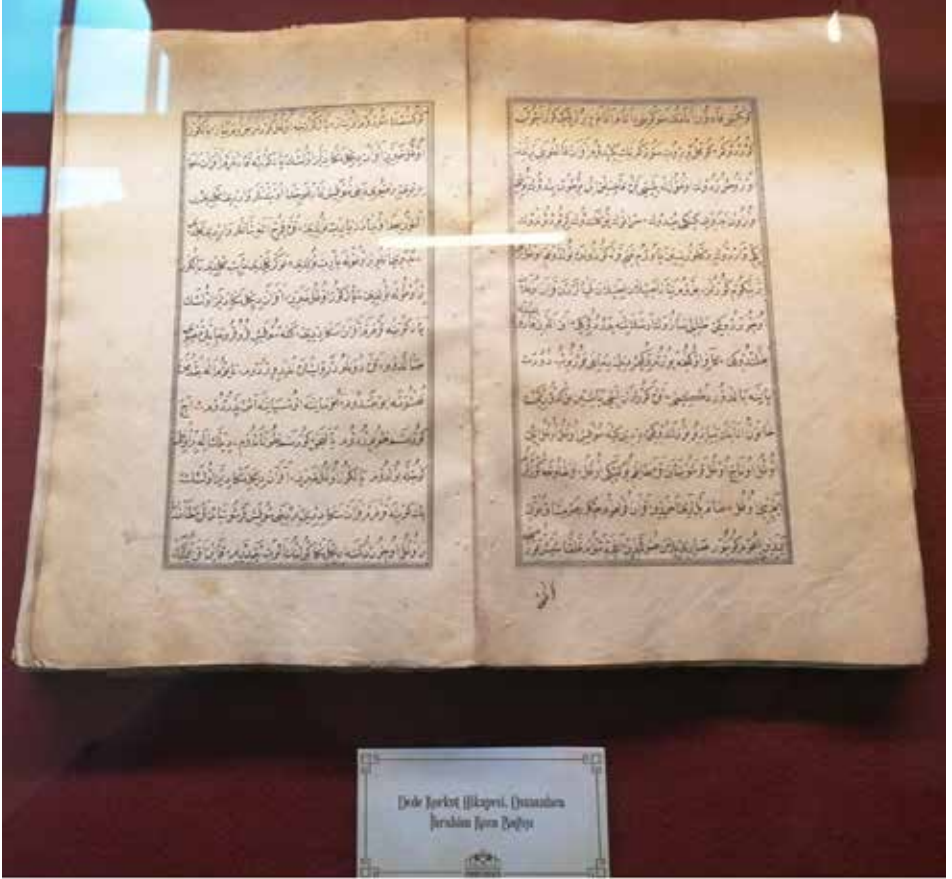
Not: Yukarıda Bursa yazmasından okumuş olduğumuz sayfaların fotoğrafları diğer sayfada verilmiştir:

1. B1., B2. etiketi ile okunan iki sayfa (Kaynak kişi: Prof. Dr. Ersen Ersoy)

2. B3. etiketi ile okunan tek sayfa (Kaynak kişi: Prof. Dr. Ersen Ersoy)

3. B4, B5. etiketi ile okunan iki sayfa (Kaynak kişi: Prof. Dr. Mehmet Tezcan)